

בס"ד

צרוז עזבדות
בעניני מידות
לחג הסוכות

יום הכיפורים

עובדות במסירות למצוות ומידות טובות של גדולי ישראל
ליוה"כ ובין הזמנים.

התפילה עלתה על ידי חסד חולין שבחולין

החזן בבית מדרשו של השר שלום מבעלזא איחר מאוד ביום הכיפורים לתפילת שחרית, מפני שהיה עסוק עם יהודי חלש בביתו שהיה צריך לחמם לו מים ביום הכיפורים ולהכין לו משקה !!! החזן ניגש להתפלל בלב נשבר על חילול היום הקדוש, ועל האיחור הגדול, כשגמר את התפילה ניגש אליו האדמו"ר ושאל אותו מה עשית היום? החזן נבהל נורא וחשב שיקבל נזיפה כראוי, אולם התפלא מאוד כשאמר לו הרגשתי שהתפילה שלך היום מיוחדת רק שאלתי איזו מצוה עשית לפני כן שזכית לזה.

* * *

מה היה נחוץ יותר להגרי"ס מתפילת כל נדרי

שנה אחת התעכב רבי ישראל סלנטר להגיע לתפילת "כל נדרי" בבית מדרשו כולם עמדו והמתינו ורבי ישראל טרם נראה הלילה מתקרב ובלית ברירה יצאו לחפשו ומצאוהו שעמד בבית אחד והשגיח על תינוק שאמו הלכה להתפלל את תפילת: כל נדרי" התינוק בכה ולא היה מי שישמור עליו. עמדו לפני מרן הגרי"ס שתי ברירות, מצד אחד כל אנשי קהילת סלאנט ממתנינים לו לכל נדרי, ומצד שני ילד קטן בוכה, העדיף גדול הדור להרגיע את התינוק, וכך נמצא הגרי"ס עומד ומרגיע את התינוק רק כאשר התנדב מישווא להחליף את רבן של ישראל בשמירה על התינוק ואז יכל ללכת לתפילה.

החסד הפשוט שבר את ליבו

מסופר על רבי אליהו דושניצ'ר שנכנס בעיוה"כ לפני תפילת כל נדרי, להניח נייר בחדרי הנוחיות, הוא לא הבחין בעינים שעוקבות אחריו ומתענינות במעשיו, היה זה יהודי שהתרחק מאוד מדרך התורה, אולם כשראה את מידת החסד וההטבה של הגאון רבי אליהו התעורר כל כך עד ששב בתשובה גמורה.

בן אדם לחבירו

הדברים נוגעים לכל אחד אדם בלי לשים לב מתוך מרצו לעשות סוכה עלול להכשל בגזל שינה לאנשים רבים.

אדם רוצה לשמוח בסוכות ועלול בשמחתו להטריד את שינת אחרים.

אדם חלילה משמח את עצמו בחג ומתענג חלילה על חשבון שמחת הזולת.

במסכת יומא פרק ב' יש סיפור מוזר מאוד שכהן רץ בכבש של המזבח בשביל לזכות לעשות תרומת הדשן, ומרוב התלהבות דחף את חבירו ונפל ונשברה רגלו.

אין מי שיכול להסביר את התופעה הזו, [חוץ מהיצר הרע].

דוגמא כעין זו מצאנו גם בנטילת לולב במקדש בשבת והן מחטפין ומכין איש את חבירו וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה, אנשים הגיעו לסכן זה את זה בדרך לקיום מצות אתרוג בבית המקדש.

חג הסוכות

פרי עץ הדר

תניא: זה אלי ואנוהו – התנאה לפניו במצות, עשה סוכה נאה ולולב נאה...
אבא שאול אומר: ואנוהו – הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום
[מסכת שבת קל"ג]: ישנו קשר בין שני הפירושים, והוא שאומרים לו לאדם: אם מהדר
אתה במצות "זה א-לי ואנוהו" – כי על כן קנית לך לולב ואתרוג נאים ואף את סוכתך
קשטת, הבה נראה שמהדר הנך אף בשאר מצוות ה' בא נא וקיים גם את מצות צדקה
בהידור לפי הדרש של "ואנוהו" – הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון
ורחום. כי אז נוכח כי ההידור במצוות לשם שמים הוא. על שם היותו מצות ה' ולא
משייכות צדדית לאיזו מצוה (מהרי"א אסאד זצ"ל)

מברייתא זו יש סמך למה שציוו גדולי המקובלים לפזר מעות לצדקה בערב חג הסוכות,
(ראה בשערי תשובה אורח חיים סי' תרכ"ה):

הקדמה לעובדות

כאשר מקיימים מצוות מפני המצווה אין הבדל בין מצווה למצווה
מפליא לראות כיצד גדולי ישראל דקדקו במצוות אתרוג ואף גם במצוות של בן
אדם לחבירו עד שלא היו צריכים כלל הכנה לעבור ממצוות אתרוג וחביבותה
למצוה אחרת. מפני שבעיניהם כל מצוה ומצוה היתה כנטילת לולב ואתרוג.

שלושה עובדות בר' לוי יצחק מברדיטשוב

חיבת המצוה

רגיל היה אדמו"ר הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל להיות ניעור כל אותו
לילה הראשון של חג הסוכות, יושב ומצפה – מתי יאיר היום ויגיע זמן נטילת
לולב.

כיון שהגיע זמן נטילתו היה מזדרז לקיים את המצוה.
מסופר ששנה אחת, המתין רבי לוי יצחק כל הלילה לשחר שיאיר בשביל לקיים מצווה חביבה זו כיון שהגיע הזמן רצה ליטול את אתרוגו, שהיה מונח בקופסה בתוך ארון של זכוכית. בהתלהבות קדושה פשט את ידו לקחת את האתרוג, נשברה הזכוכית ונפצעה ידו. והברדיט'שובר בירך ונענע בארבעה מינים כשידיו מלוכלכות בדם, ולא הרגיש כלל בכך...

מחיר מעניין

שנה אחת חיפשו אתרוג בכל האזור ולא מצאו, ממש לפני סוכות חלף יהודי בעיירה ברדיטשוב ואתרוג מהודר באמתחתו, והוא נחפז להגיע ליו"ט לביתו בעיר רחוקה משם, ניסו לשדלו להשאר לחג בברדיטשוב, אולם היהודי היה נחוש בדעתו להגיע אל ביתו לכבוד יו"ט, משראו שכך הפנוהו אל רבי לוי יצחק עצמו, הצדיק ניסה להציע לו הצעות שונות שיאות להשאר, אולם הוא בשלו, לא חסר לו ב"ה לא עושר ולא נכסים ולא בנים, עד שהבטיח לו הרבי שאם ישאר בחג עמו יהיה במחיצתו בגן עדן, לזה לא יכל היהודי לסרב, וזכה רבי לוי לקיים את המצוה בהידור. [ראה להלן סיפור מהגר"א]

הידור במצוה : שלא לכעוס

לאור זאת נשמע היטב את הסיפור הידוע על רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שנה אחת עלה בידו אחר טרחה מרובה להשיג אתרוג מיוחד. אתרוג אחד לכל הקהילה כולה. ושמע היה לו לצדיק הרהר אותו שמש בדעתו : אחר ברכתו של הרבי, בוודאי יברכו על האתרוג חסידים ואנשי מעשה, ואחריהם הנגידים, והגבירים, ובעלי הבתים החשובים, ועד שיגיע האתרוג אליו כבר יהיה סמוך לערב. החליט

אותו שמש מדוע יגרע חלקי מכל נכבדי הקהילה, הגה במוחו תכנית סודית שכאשר יתכונן הצדיק לתפילה יקדים ויטול בצנעה את האתרוג, ואף אחד לא ידע מכך. וכך היה אולם מתוך יראה ופחד פן יתפס על ידי הצדיק, רעדו ידיו של השמש והאתרוג צנח ארצה על חוטמו, ונטלה פטמתו. רבי לוי יצחק סיים הכנותיו והתכונן לנטילת לולב, ברגע האחרון אמר לו השמש את אשר אירע לו, שבמקום לשמור על האתרוג של הצדיק מעל בתפקיד ובעצמו גנב את האתרוג היקר, ומה פלא שאחזו רטט והאתרוג נפל. השמש המתין בחרדה לפסק דינו. אולם לא איש כרבי לוי יצחק יקפיד עליו אלא נטל הצדיק את האתרוג הפסול הניפו כלפי מעלה ואמר: רבש"ע ראה כמה חביבות המצוות על בניך.

הלקח

למדים אנו שכשרבי לוי יצחק הלך לקיים מצווה לא שם לב לזכויות, לדם, ולכאבים, כל קושי לא מנע ממנו את המצווה אפילו הבטחות שלא מהעולם הזה, אולם ברגש עדין של יהודי פשוט שמש שבמקום לשמור על האוצר נטלו לעצמו ופסלו הרגיש גם הרגיש ולא כעס.

צריך להבין אם הסיפור הזה נכון על בן אנוש איך בין רגע שכח שבעצם שמש זה פסל את אתרוגו שלו? אלא כשלפני רבי לוי יצחק יש יהודי כאוב הזקוק לעידוד הוא לא רואה לא דם ולא זכויות וגם לא את עצמו!

* *

סוכת שלום – בית

בבואו לתאר את מידת סבלנותו של החפץ חיים זצ"ל היה מספר הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל את הסיפור הבא:
כאשר הקים החפץ חיים את סוכתו ליד הבית, כרגיל, במקום שאין רבים מהלכים שם, יצאה הרבנית, הביטה בסוכה שהוקמה, והתלוננה לאמר:

המקום אינו מתאים כלל. לדעתי, רצוי להעמיד את הסוכה שם ושם, תוך שהיא מצביעה על מקום פלוני.

למרות שבמשך כל השנים עמדה סוכתו דוקא במקומה הראשון, לא היסס החפץ חיים, לא הגיב ולא ענה. מיד סתר את הסוכה והקימה במקום החדש, עליו הצביעה הרבנית. והנה הסוכה מוקמת מחדש, שוב יוצאת הרבנית לבדוק ולבחון, עד שנענתה ואמרה: חזרתי בי, בראותי כי אכן צדקת – הסוכה מתאימה יותר במקום הקודם.

באין אומר ואין דברים, סתר שוב החפץ חיים את סוכתו, והקימה על מקומה הראשון... (טללי אורות)

ונתבונן הרי הח"ח היה גאון ובודאי מלכתחילה ירד לסוף דעתה שתתחרט ותסכים לדעתו, ובכלל הח"ח היה גר בבית זה שנים רבות, ובודאי ידע מה נח ומה לא, ובפרט שהוא זה שיושב בסוכה, אבל אצל הח"ח החיים נראו אחרת.

זכות חשובה יותר מאתרוג

מעשה ברבי מיכל מזלטשוב זצ"ל שהיו לו תפילין יקרות בירושה, עני מרוד היה והרעב היה אורח קבע בביתו תדיר. יהודים חשובים הציעו לו מחיר רב על התפילין, אולם הוא סרב לשמוע על כך.

שנה אחת הגיע ערב חג הסוכות ואתרוג בעיירה אין, ברגע האחרון עבר יהודי עם אתרוג שאין כמותו והסכים למוכרו בהון עתק, לא היסס הצדיק ומכר את התפילין ורכש את האתרוג. השמועה עשתה לה כנפיים בעיירה, אשתו הרבנית ביררה מאין השיג כסף. והתברר לה שויתר על הירושה בשביל המצווה, ברוב כעסה ומרירותה על זה שילדיהם רעבים ללחם והוא לא הסכים כלל לשמוע על מכירת התפילין עד שמכרם עבור אתרוג נשכה בשיניה את הפיטם ופסלה את האתרוג.

ר' מיכל ראה ואמר : תפילין כבר אין לי, אתרוג גם אין לי. צרכי יום טוב ומזון לילדים אפילו זה אין לי. האם גם אכעס ? חלילה, אם זה מה שה' רוצה אם זו עבודתי כעת הריני מקבל גזרת שמים באהבה, ולא העיר לה אף דבר. אין ספק שזו מצוה לא כל כך נחמדה בעיני אנשים, אנשים אוהבים מצוות כמו אתרוג נאה סוכה מהודרת, אולם מצוות כמו לשמוע לאמא ללכת לקנות איזה מוצר מזון שחסר בבית, או לשמור על אחים קטנים זה פחות מענין, זה גם לא נראה מצוה, לא לכעוס ? האם זה בכלל מצוה בתורה. אולם ר' מיכל קיים את המצוה הזו בשלמות ולא אמר לה כלום וגילו לו משמים בחלום, שכשמכר את התפילין של הירושה בשביל מצוות אתרוג זה עשה רושם בשמים. אולם כשעמד בניסיון ולא כעס זה עשה רושם הרבה יותר גדול.

* * *

השנה אני אברך על סוס

מעשה ברבי מרדכי [מנסכיז'] שלקח את כל צרור כספו שחסך כל השנה לקניית אתרוג ונתנו ליהודי עני שבכה בדרך על סוסו שמת שיקנה בכסף סוס !!! ואמר השנה אקיים את המצווה בסוס !!! אע"פ שעל סוסו עצמו היה מוותר עבור מצוות ארבעת המינים !!!

* * *

לשם שמים

ותהא חשובה לפניך מצות ארבעה מינים אלו... כי כונתי ליחדא שמא דקודשא בריך הוא ושכינתיה

בשנה אחת של בצורת לא היו אתרוגים מצויים. נזדמן יהודי אחד להגר"א מוילנא זצ"ל שהיה מוכן למסור לו את אתרוגו, אבל תנאי התנה בדבר כי חלקו של הגאון בעולם הבא עבור מצות האתרוג של שנה זו, שייכת רק לו. נענה הגר"א ואמר: כדאי היה לתת במתנה כל חלקי לעולם הבא ובלבד שאוכל לקיים מצות אתרוג כהלכתה.

כאשר הסתיים המשא ומתן ונמסר האתרוג לידו של הגר"א שמח הגר"א שמחה גדולה, ומתוך פנים קורנות קרא: כמה גדולה היא מצות נטילת לולב השנה שאקימה לשם שמים – שלא על מנת לקבל פרס.

500 רובל

שמעתי מהגאון רבי יעקב גלינסקי שליט"א במדינות הקרות בחו"ל א"א לגדל עצי אתרוגים, אתרוג שם היה יקר המציאות מחירו היה 500 רובל וקנו אותו רק קהילות עשירות ועמדו כל היום בתור בשביל לנענע לרגע. אומר רבי יעקב גלינסקי אמרו אצלנו שדקה של לימוד תורה שווה יותר מ 500 רובל ! שהרי ת"ת כנגד כולם ואם על מצות עשה אחת משלמים 500 רובלים לכמה זוכה מי שלומד תורה !!! והיה זה חיזוק עצום.

הבית שנמכר לקניית אתרוג בשאוויל

סיפר מרן הרב מבריסק זיע"א לסבי רבי שלמה לורינץ [במחיצתם עמ' 209] בבריסק היה בעל בית אחד, וכמה פעמים הוא בא אלי ואמר לי: רבי, יש לי אמא זקנה מופלגת, היא גרה בעיר רוגאבע המרוחקת מבריסק, אני מרגיש בעצמי שאינני מקיים מצוות כיבוד אם כדבעי. לנסוע כל פעם לשאוויל אינני יכול כי יש לי משפחה כאן, ואני טרוד בפרנסה.

שאלתי אותו – סיפר אם כן, במה, איפוא אוכל לעזור לך? השיב האיש: אני רוצה שהיא תבוא ותגור אצלי, אני מבקש ומתחנן שנים, והיא מתעקשת ובשום אופן לא רוצה. לכן אני מבקש ממך לדבר עמה, כי אני מתאר לעצמי שאם הרב מבריסק יתן לה הוראה - היא תציית.

אמרתי לו, שהוא צודק, והצעתי לו שכשהיא תבוא לבקר אותו שיכנס יחד עמה אלי. וכך היה. היא באה לבקר והוא נכנס יחד עמה. פניתי אליה ואמרתי: הבן שלך רוצה לקיים מצוות כיבוד אם, זוהי מצווה גדולה ויש לך זכות גדולה שאת יכולה לסייע לו בכך, והוא צודק לדעתי, את צריכה לעבור לכאן, לך יהיה טוב בגשמיות, ולו יהיה טוב ברוחניות, שהוא יקיים את מצוות כיבוד אם כמו שצריך. אמרה לו הזקנה: רבי, אתה יכול לבקש ממני מה שאתה רוצה, חוץ מלעזוב את רוגאבע, את זה אינני יכולה לעשות.

שאלתי אותה, מה פירוש הדבר שאת לא יכולה? מה הקושי לגור אצל בן טוב שרוצה לדאוג לך?

ענתה הזקנה: רבי אספר לך סיפור, והיא סיפרה לי את הסיפור כדלקמן. הסבא שלי, היה עני מרוד, אבל תמיד היתה לו תשוקה גדולה, שפעם אחת בחייו יהיה לו אתרוג משלו.

שם בעיירות של ליטא היתה עניות גדולה, וכידוע, לא לכל יחיד היה אתרוג משלו, אלא הקהילה קנתה אתרוג בשותפות וכל הקהל בירך עליו.

- והסבא שלי, סיפרה הזקנה, חסך כסף כל ימי חייו, כדי שפעם בימי זקנותו יוכל לקנות אתרוג לבדו. את הכסף הזה הוא אסף בתוך שק, וכל פעם שחסך פרוטה מפיו, היה משלשלה לשק. כך אסף את הכסף במשך עשרות שנים וכאשר הה כבר זקן מופלג, ונראה היה לו שיש כבר בידיו מספיק כסף לקנות אתרוג, נטל את השק ונסע יחד עם אשתו לוויילנא לסוחר האתרוגים.

כשבאו לסוחר האתרוגים אמר לו הסבא, את הכסף המונח בתוך השק חסכתי כל ימי חיי, כדי שפעם אחת אוכל לקנות אתרוג לעצמי. עכשיו נראה לי שיש כבר די כסף כדי לרכוש אתרוג, והייתי רוצה לקנות ממך. הכסף שנאסף, פרוטה לפרוטה, במשך שנים רבות היה פרוט למטבעות קטנות, והסוחר ישב והתחיל לספור אותם, אבל כל הפרוטות ביחד לא הספיקו למחיר של אתרוג. הסוחר הצטער מאד ואמר לסבא כי אין בכל הכסף אפילו כדי אתרוג אחד.

סבי וסבתי הצטערו צער רב ויצאו מסוחר האתרוגים. כשהיו בוץ אמרה הסבתא לסבי, הרי שנינו כבר הזדקנו, ותמיד כל כך רצית לקנות אתרוג משלך, ואם עכשיו לא תקנה – מי יודע מתי כן? בוודאי לא תוכל יותר. ואם כך, אייעץ לך עצה. יש לנו בית משלנו, ובשביל מה אנו צריכים בית? נמכור את הבית ונשכור דירת חדר ומטבח בעיירה, ובכסף שנמכור את הבית בודאי נוכל לקנות אתרוג.

כך עשו, מכרו את הבית וקיבלו כמה שקיבלו וחזרו לסוחר האתרוגים בוילנא. הסוחר התפעל מגודל הסכום שהיה בידיהם, ואמר לסבא כי בעד הסכום העמד עכשיו לרשותו – לא רק שיקבל אתרוג, אלא כזה אתרוג שעוד לא היה כמותו לאיש במדינה שלנו. והוא הבטיח שכאשר יסע, כעבור כמה שבועות לקנות אתרוגים, יביא לסבי אתרוג מיוחד במינו.

הם שמחו שמחה גדולה. סוחר האתרוגים נסע לקנות את האתרוגים, ובשובו מסר לידיהם את האתרוג המהודר היחיד במינו.

הם נסעו לביתם השכור, הסבא ישב בחזרו ולמד, וכל אנשי העיירה באו לראות את האתרוג. בין היהודים יצא קול שהסבא שלי חזר עם אתרוג מהודר כל כך, שכמותו אין לשום אדם. כולם היו סקרנים לראות את האתרוג, והם נכנסו לבית הקטן השכור, והסבתא הראתה להם במטבח את האתרוג.

האתרוג עבר מיד ליד, כולם נהנו מהדרו, עד שהאתרוג נפל והפיטם נשבר, וזהו, הוא נפסל...

סבתי התעלפה במקום. כאשר היא התאוששה מעלפונה, רצתה להודיע לסבא על מה שקרה. אבל היא חששה שאם הוא יקבל את הידיעה בפתאומיות, עלול לקרות לו נזק, ולכן צריכים להכין אותו כדי שיוכל לקבל ידיעה כה קשה.

היא נכנסה אל הסבא והתחילה לספר לו סיפורים ומשלים. הסבא לא הבין מה היא רוצה ממנו והוא שאל אותה, מדוע היא מספרת לו את כל הסיפורים האלה, מה את רוצה לומר בזה? האם קרה משהו? אולי איזה אסון? אולי איזה נכד נפטר? - שאל.

לסבתא לא נותרה ברירה והיא סיפרה לו מה שקרה.

כששמע הסבא את הדברים קם ממקומו ואמר כהאי לישנא: - אז מען האט ניט, איז מען פטור! (אם אין, אז פטורים).

לפי גירסה אחת הוא הוסיף ואמר שאותו רבש"ע שאמר לקחת אתרוג אמר גם שאסור לכעוס. [היתה זו גדלות מיוחדת שאין לו אינטרס במצוה, אין לו גאווה אלא רק לש"ש, וזה אחר שעמל בכל כוחו במצוה. לא כמו אלו שמתחילים ללמוד ולא מצליח מיד כפי שציפו אז נוטשים].

כשסיימה הזקנה את סיפורה, המשיך מרן היא הסבירה לי מדוע אינה רוצה לעזוב את רוגאבע.

סיפרה הזקנה, בכל יום אני עוברת ורואה את הבית שהסבא והסבתא שלי מכרו כדי לקנות אתרוג, וההנאה הזאת כל כך גדולה עבורי, שזה ממש מחיה אותי. ולכן אני נשארת בשאול, כי על ההנאה הזאת אינני יכולה לוותר, וכל עוד שאני חיה אני נשארת ליד הבית של הסבא והסבתא שלי.

כמובן, סיפר מרן, אחרי ששמעתי ממנה את הסיבה הזאת, כבר לא יכולתי לצוות עליה לעזוב את רוגאבע. [ראה שם המשך בחיצתם]

בין הזמנים

מתי זכה לתירוץ

הגמרא בקידושין [לא:] מספרת שהאמורא הגדול אבימי שימש את אביו רבי אבהו. רבי אבהו ביקש לשתות מים, ועד שאבימי רץ להביא לו רבי אבהו התנמנם ואבימי גחן מעליו ועמד והמתין עם המים ואומרת הגמרא איסתייעא מילתיה ובאותו זמן נגלו לו חידושי תורה שהתקשה בה זמן רב וכמה שיגע בבית המדרש לא זכה להבין רק כך כשעמד מכופף והמתין עם כוס מים אז זכה להבין.

כיבוד אב ואם

חכמה רבה היא לדעת להעריך מצוות כערכן רב יוסף האמורא הגדול שמע את קול רגליה של אמו שמתקרבת אמר אתכונן לקום לפני השכינה שבאה !!! לפעמים כשצריך סתם לשמוע לאמא לאכול מה שנותנת או לעזור בעבודות פשוטות הוא חושב שהוא אומלל ואינו מבין שזו מצוה מהתורה [ויש שנים ששופר ולולב רק מדרבנן ואילו כיבוד אב ואם הוא דאורייתא]

סופר על רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שבא לבקר את ביתו הצעירה, והיא היתה נראית כמו שנראית אם צעירה עם ילדים שכל אחד מושך לכיוון אחר, ודרש ממנה לומר לו במה יוכל לעזור לה, היות וראתה שזה רצונו ומלבד זאת צריך

לדעת שמאוד מאוד קשה להיות אם למשפחה, [עצוב שלא כולם מבינים זאת ולפני יום כיפור חייבים לקבל על עצמנו שחלילה לא נכביד ונקשה בזמני לחץ ובפרט בערבי חגים אלא לעזור בחריצות עם חביבות מצוה] אמרה לו הבת שיעזור לה אם ירכז את הילדים שלא יסתובבו בבית, מיד קרא לילדים והעסיק אותם במשחק מחצית השעה [כמובן שאצלו זה לא הפריע לו מלהיות שקוע בלימוד] ובינתיים הצליחה לעשות מה שהיתה צריכה.